

ชาวไทยเชื้อสายจีน: วิถีชีวิตทางวัฒนธรรม Thai-Chinese People: Cultural Way of Life

พระก้องเกียรติ สุวตฺตนปญโญ¹ Phra Kongkiat Suvatthanapanyo

พระมหาสุรศักดิ์ ภูริโก² Phramaha Surasak Pooriko

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอต้นกำเนิดและวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนที่อพยพมาประเทศไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักในเรื่องของความขยัน ซื่อสัตย์ ซื่อตรงและการรักษาประวัติศาสตร์อันยาวนานของตน การตั้งรกรากในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ซึ่งผู้อพยพชาวจีนได้ผสมผสานความเชื่อและประเพณีอันทรงคุณค่าของตนเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างกลมกลืน จึงทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและมรดกอันทรงคุณค่า ด้วยเหตุนี้ เทศกาลของชาวจีนจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวไทย การอพยพของชาวจีนได้แพร่กระจายอิทธิพลทางวัฒนธรรมของตนไปทั่วประเทศ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและสวยงามของชาติ

คำสำคัญ: วัฒนธรรม, ชาวไทยเชื้อสายจีน

Abstract

This article aims to propose the origin and cultural lifestyle of the Chinese-Thai people who immigrated to Thailand, known for their diligence, honesty, integrity, and preservation of their long history settling in various regions of Thailand. The Chinese immigrants have harmoniously blended their cherished beliefs and traditions with local culture, resulting in a distinct identity and rich heritage. Consequently, Chinese festivals have become an integral part of Thai life. The Chinese diaspora has infused the nation with their cultural influences, forming a cornerstone of the country's diverse and vibrant cultural landscape.

Keywords: Culture, Thai of Chinese Origin

บทนำ

วัฒนธรรม คือ รากฐานแห่งการดำรงอยู่ของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ สะสม สืบทอด และถ่ายทอดที่ต่อเนื่อง เป็นรากฐานสำคัญของการดำรงอยู่และความเป็นอยู่ของมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นเสมือนวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่รวมตัวกัน สร้างแบบแผนและค่านิยมในการดำรงชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัฒนธรรมมีทั้งในเชิงนามธรรม เช่น ความเชื่อ ค่านิยม และในเชิงรูปธรรม เช่น ประเพณี เทศกาล และ ศิลปะ มนุษย์สร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้นเพื่อแก้ปัญหาในการดำรงอยู่และตอบสนองความต้องการทางร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่มี

นอกจากนั้น วัฒนธรรมเป็นเครื่องวัดและกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม ขณะเดียวกันก็กำหนดวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมด้วย ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของ ประชาชนและความก้าวหน้าของสังคม หากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่ล้าหลัง พฤติกรรมที่ไม่ดี หรือค่านิยมที่ไม่ เหมาะสม สังคมนั้นก็ยากที่จะเจริญก้าวหน้าได้ ดังนั้น การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีงามจึงเป็นสิ่ง สำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมที่เจริญรุ่งเรืองและยั่งยืน

การอพยพเข้ามาของชาวจีนก่อให้เกิดการรวมตัวกันจนเกิดเป็นชุมชนชาวจีน เป็นที่ทราบกันดีว่า ชาวจีนแม้อยู่ห่างไกลจากถิ่นฐานเดิมแต่ก็ยังยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิมโดยถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่นเดียวกับที่เคยปฏิบัติในประเทศจีน กล่าวคือ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนประเทศไทย โดยทั่วไป นั้นชาวจีนจะรวมตัวอยู่ด้วยกันเป็นชุมชน ชาวจีนแม้อยู่ห่างไกลจากถิ่นเดิม แต่ก็ยังยึดมั่นในประเพณีเก่า โดยปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น มีการแห่เจ้าประจำปี งานฉลองตรุษจีน สารทต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่เคยปฏิบัติ ในประเทศจีน เมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างไทยกับจีน ชาวจีน บางส่วนได้แต่งงานคนไทยและตั้งรกรากถาวรอยู่ในประเทศไทย ทำให้เกิดการถ่ายทอดขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง คนไทยได้มีการรับเอาภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมจีนไปปฏิบัติในหลายเรื่อง บางอย่างได้มีการผสมผสานให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของไทย เห็นได้ ชัดเจนว่าชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชได้ถือปฏิบัติประเพณีของบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่อง เมื่อถึงช่วง เทศกาลก็จะมีการจัดกิจกรรมโดยพร้อมเพรียงกัน และยึดมั่นในวัฒนธรรมของตนอย่างเหนียวแน่น แต่ถึง กระนั้นชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนในสังคมไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่ น่าศึกษาว่าคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีการปรับตัวอย่างไร เพื่อสามารถที่จะสืบทอด อารังรักษาไว้ ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีจีน ในขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัว ให้เข้ากับสังคมไทยได้อย่างกลมกลืน ตลอดระยะเวลาอันยาวนานในประวัติศาสตร์ ชาวจีนมีความผูกพันกันในฐานะแห่งความเป็นคนจีน ไม่ใช่ ด้วยเชื้อชาติหากแต่เป็นวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมของจีนนี้เองที่เป็นสื่อสากลสำหรับชาวจีน ไม่ว่าจะเป็นชาว มณฑลไหหน่ยหรือไปอยู่ที่ประเทศใดก็ตามวัฒนธรรมก็สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในฐานะที่มีความเป็นจีน เข้าไว้ด้วยกัน (ภัทรภร สุวรรณจินดา, 2560)

คนไทยเชื้อสายจีนที่อพยพเข้ามาเมืองไทยนั้น ไม่ได้มาเพื่อเบียดเบียนคนไทย หรือเกียจคร้าน มอง หาผลประโยชน์โดยวิธีทางที่ไม่สุจริตในเมืองไทย หากเป็นกลุ่มคนที่ขยันหมั่นเพียรและมีคุณธรรม ความ ซื่อสัตย์สุจริต กลุ่มชาวจีนพวกนี้ได้ตั้งเนื้อตั้งตัวที่เมืองไทยจากเสื่อผืนหมอนใบ ทำงานอย่างขยันหมั่นเพียร สร้างธุรกิจใหญ่โตขึ้นมาที่แผ่นดินไทยทำให้เศรษฐกิจของไทยเจริญรุ่งเรืองขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านเห็น ว่า ไม่ว่าคนชาติใดก็ตาม ถ้าหากว่ามีความขยันหมั่นเพียรและความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงานในการ ดำเนินชีวิตจึงย่อมจะประสบความสำเร็จ (Xu Weijie, 2555)

คนไทยเชื้อสายจีนมีเทศกาลที่สำคัญให้ปฏิบัติหลายเทศกาล แต่ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ให้ทัศนคติ ค่านิยม วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนถูกกลืนกลายไปกับสังคมและวัฒนธรรมแบบไทย ส่งผลให้เทศกาลบางอย่างได้เสื่อมสลายลงไปถึงแม้คนไทยเชื้อสายจีนจะยังคงยึดถือขนบธรรมเนียม ประเพณีแบบจีนอยู่แต่ก็ได้มีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมตามแบบไทย ทั้งนี้คนไทยเชื้อ สายจีนสามารถปรับตัวตามสภาพสังคมไทยได้เป็นอย่างดี เศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนไทยเชื้อสาย

จีนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบของการไหว้ ครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนจะใช้วิธีการขัดเกลาลูกหลานแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม การขัดเกลาแบบทางตรงนั้นผู้ใหญ่จะใช้วิธีการเล่า อธิบาย สั่งสอนลูกหลานผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ การขัดเกลาแบบทางอ้อมผู้ใหญ่จะทำให้ลูกหลานดูเป็นตัวอย่าง ช่วงเทศกาลจะเป็นช่วงที่คนไทยเชื้อสายจีนจะได้สั่งสอนลูกหลานผ่านการประกอบพิธีกรรม ทั้งนี้ก็เพื่อให้ลูกหลานได้ซึมซับถึงขนบธรรมเนียมประเพณีแบบจีน และได้ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว (ภัทรภร สุวรรณจินดา, 2560)

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนในฐานะที่เป็นลูกหลานชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนประเทศไทย จึงมีความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล ประวัติ ความเป็นมาของชาวไทยเชื้อสายจีน ตลอดจนวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ เพื่อเป็นข้อมูลในการอนุรักษ์และส่งเสริมให้คงอยู่คู่กับวัฒนธรรมทางสังคมในปัจจุบันสืบไป

ความเป็นมาของชาวไทยเชื้อสายจีน

สุภาจิตจีนได้กล่าวไว้ว่า “ที่ไหนมีควันไฟ ที่นั่นมีคนจีนอาศัยอยู่” นั้นหมายความว่าชาวจีนมีอยู่ในทุกหนแห่งของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก กอปรกับประวัติศาสตร์ของจีนนับพัน ๆ ปี ทั้งด้านการเมืองการปกครองที่ต้องการขยายดินแดนด้วยการทำศึกสงคราม ด้านระบอบวิถีชีวิตที่มีอารยธรรมในการดำรงชีพและการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ด้านปรัชญาและชุดความรู้ต่าง ๆ ดังนั้น การดำรงอยู่ของชาวจีนที่มีทั้งตั้งรกรากถิ่นฐานในมาตุภูมิและอพยพย้ายถิ่นแพร่กระจายไปทั่วโลก จึงได้นำระบบวิธีคิด ชุดความรู้และวัฒนธรรมที่ได้รับการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่นติดตัวไปด้วย มินักวิชาการและนักวิจัยจำนวนมากไม่ยอมน้อยที่ศึกษาการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดวิธีคิด ภูมิปัญญาและการดำรงอยู่ของชาวจีนในทุกตำแหน่งแห่งหน รวมถึงอัตลักษณ์ในกลุ่มชาติพันธุ์จีน (จรรยา เหลียวตระกูล, 2559)

ชาวจีนได้อพยพเข้ามาในดินแดนสยามอย่างไม่ขาดสาย เนื่องด้วยสาเหตุทางการเมืองและเศรษฐกิจภายในของจีนเอง เหตุจูงใจที่สำคัญอีกหลายประการที่ทำให้ชาวจีนเข้ามาอยู่ในไทย เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมืองซึ่งเป็นลู่ทางในการทำมาหากิน นโยบายทางเศรษฐกิจของไทยความปลอดภัยของสถานการณ์บ้านเมือง และสภาพสังคมที่เอื้อต่อการปรับตัวของชาวจีนให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยที่รัฐต้องการชาวจีนให้เข้ามาช่วยสร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากชาวจีนมีความรู้และประสบการณ์ด้านการค้าขาย การต่อเรือ และการเดินเรือ ซึ่งเป็นงานที่คนไทยไม่มีความถนัด ในช่วงรัชกาลที่ 2 ได้มีการเริ่มว่าจ้างแรงงานชาวจีนมาทำงานโยธาให้แก่รัฐแทนการใช้แรงงานไพร่เกณฑ์ตามแบบเดิม เพราะชาวจีนมีความขยันและความอดทน ขณะที่ไพร่ชอบทำสวนไร่นา หรือประกอบอาชีพตามบรรพบุรุษมากกว่า ชาวจีนอพยพส่วนใหญ่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในกรุงเทพฯ ซึ่งถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้ชาวจีนได้แสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้มากกว่าที่อื่น ย่านที่คนจีนเข้าไปตั้งถิ่นฐานทำมาหากินมากที่สุด คือ ย่านสำเพ็ง จึงทำให้สำเพ็งเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยแล้ว ชาวจีนผู้นิยมทำการค้าและมีความชำนาญทางการค้าอยู่แล้วก็ได้ใช้ที่อยู่อาศัยของตนเองเปิดเป็นร้านค้าจำหน่ายสินค้านานาชนิด สำเพ็งจึงเป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญแห่งแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ (ปิยนาก บุนนาค, 2542) นอกจากนี้ ปัญหาทางการเมืองเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่เร่งให้ชาวจีนอพยพออกนอกประเทศมากขึ้น ในสมัยที่จีนปกครองด้วยระบบกษัตริย์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์

ใหม่ มักเกิดความวุ่นวายตามมาเสมอ เช่น ในปี พ.ศ. 2187 เมื่อชาวแมนจูจากแมนจูเรียทางตะวันออกเฉียงเหนือของจีนบุกยึดกรุงปักกิ่ง ขณะนั้นราชวงศ์หมิงกำลังเผชิญกับความไม่มั่นคงทางการเมือง ทำให้เกิดการจลาจลและชาวแมนจูสามารถสถาปนาราชวงศ์ชิงขึ้นมาปกครองจีนแทนราชวงศ์หมิง ชาวจีนเห็นว่าชาวแมนจูเป็นคนต่างชาติที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้ไม่พอใจการปกครองของราชวงศ์ชิง ซึ่งผู้ปกครองในราชวงศ์ชิงยังปกครองและปฏิบัติต่อชาวจีนที่ต่อต้านอย่างรุนแรง ชาวจีนเหล่านี้จึงลี้ภัยทางการเมืองไปซ่อนตัวในป่าและตั้งรกรากอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของจีน

จีนเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทางตอนของมหาสมุทรแปซิฟิก มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาและมีความเจริญรุ่งเรืองมานานนับพันปี มีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ไพศาล และมีจำนวนประชากรมากที่สุดในโลก รวมทั้งเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก โดยมีแหล่งอารยธรรมที่สำคัญ 2 แหล่ง คือ ลุ่มแม่น้ำฮวงโห และลุ่มน้ำแยงซี อารยธรรมจีนมีอิทธิพลอย่างสูงต่อชาติอื่น ๆ ในทวีปเอเชีย โดยแผ่ขยายอิทธิพลออกไปครอบคลุมประเทศต่าง ๆ เช่น ญี่ปุ่น และเกาหลี รวมทั้งขยายอิทธิพลลงมาถึงทางทิศใต้ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม ลาว พม่า กัมพูชา และไทย อารยธรรมของจีนดังกล่าวถ่ายทอดมายังประเทศเหล่านี้ด้วยการค้าขาย การอพยพ และการยึดครองดินแดน โดยเฉพาะการอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศต่าง ๆ จนสามารถผสมผสานและกลมกลืนกับวัฒนธรรมเดิมของประเทศเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี ชาวจีนมีความต้องการสินค้าประเภทของป่า เช่น ไม้หอม ขี้ผึ้ง เป็นต้น จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะเดียวกันชาวจีนก็ต้องการนำสินค้าของตน จำพวกผ้าแพร ผ้าไหม และเครื่องประดับ เข้ามาขายยังดินแดนเหล่านี้ด้วยเช่นกัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550)

ประวัติความเป็นมาของชาวจีนในประเทศไทย ในสมัยสุโขทัยจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวจีนได้เดินทางมาประเทศไทย เพื่อการติดต่อค้าขายเป็นสำคัญ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จำนวน ชาวจีนที่เดินทางเข้ามาได้เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากประเทศไทยเริ่มมีการพัฒนาประเทศให้เป็นแบบตะวันตก จึงมีความต้องการแรงงานคนจีนมากขึ้น (ทวี ธรรมวงศ์เสรี, 2517) ประเทศจีนกับประเทศไทย มีการติดต่อค้าขายกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานีแต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า มีชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยสมัยนั้น จนกระทั่งถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นสมัยที่มีการติดต่อค้าขายกับประเทศจีนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพราะได้รับความอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์และขุนนางไทย ซึ่งมีความนิยมสินค้าจากประเทศจีนในสมัยดังกล่าว พ่อค้าจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ทั้งทางภาคใต้ ภาคกลางแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาลุ่มแม่น้ำท่าจีน และหัวเมืองชายทะเล ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ทรงตั้งกรมพระคลังสินค้าขึ้น เพื่อเป็นหน่วยกลางในการติดต่อค้าขายและจัดเรือสำเภาลงไปค้าขายกับประเทศแถบตะวันออก ในการนี้ทางการไทยได้จ้างชาวจีนเป็นพนักงานในกรมพระคลังสินค้าของไทยเป็นจำนวนมาก

ชาวจีนที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทย เป็นพวกที่มาจากบริเวณฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน คือ บริเวณมณฑลฝูเจี้ยน มณฑลกวางตุ้งและเกาะไหหลำบริเวณตอนใต้ของประเทศจีนส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีที่ราบทำการเพาะปลูกได้เพียงเล็กน้อย คือ ราวร้อยละ 7 ของพื้นที่ทั้งหมดในบริเวณนี้ และมีภูเขาคั่นอยู่ ทำให้การไปมาติดต่อภายในประเทศไม่สะดวก ชาวจีน ในบริเวณนี้จึงอพยพออกไปตั้งหลักแหล่งทำมาหากินในต่างประเทศ โดยทิ้งครอบครัวไว้ในประเทศจีน ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวที่อพยพไปทำมาหากินในต่างประเทศ ส่งเงินทองที่หาได้ไปจุนเจือครอบครัวของตนในประเทศจีนอยู่เสมอ ชุมชนชาวจีนในต่างประเทศจึงเกิดขึ้นควบคู่กันไปกับชุมชนชนชาวจีนในประเทศจีน ซึ่งเป็นครอบครัวของชาวจีนที่

อพยพออกไปทำมาหากินในต่างประเทศ ลักษณะที่แตกต่างกันคือ ชุมชนชนชาวจีนในบริเวณฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีนนั้น ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและเลี้ยงตัวเองไม่ได้ ต้องอาศัยรายได้จากธุรกิจของบรรดาหัวหน้าครอบครัวที่ไปตั้งชุมชนชาวจีนขึ้นในต่างประเทศ

การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนที่กระจายไปยังทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทำให้มีชุมชนชาวจีนกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศโดยไม่ได้กระจุกตัวอยู่ในเฉพาะกรุงเทพมหานครเท่านั้น แต่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคกลางส่วนอื่น ๆ รวมทั้งภาคตะวันออก ภาคเหนือ และภาคใต้ สำหรับชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพอยู่ในดินแดนไทยนั้น สามารถแบ่งออกได้ 5 กลุ่มภาษา โดยเรียงลำดับตามจำนวนชาวจีนที่อยู่ในไทยจากมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด ดังนี้ 1) ชาวจีนแต้จิ๋ว 2) ชาวจีนฮากกา (แคะ) 3) ชาวจีนไหหลำ 4) ชาวจีนกวางตุ้ง และ 5) ชาวจีนฮกเกี้ยน (สุชาติ แสงทอง, 2560)

ประเทศไทยกับประเทศจีนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาช้านาน ชาวจีนได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากอยู่ที่ไทยมาแต่โบราณ ชาวจีนส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาในสังคมไทยประกอบไปด้วย 5 กลุ่มใหญ่ ซึ่งอพยพมาจากทางใต้ของจีน คือ จีนฮกเกี้ยน จีนแต้จิ๋ว จีนกวางตุ้ง จีนแคะ และจีนไหหลำ ชาวจีนเหล่านี้กระจัดกระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของไทย โดยเฉพาะจีนแต้จิ๋วซึ่งจัดได้ว่ามีจำนวนประชากรหนาแน่นกว่าจีนอีก 4 กลุ่ม สาเหตุของการอพยพออกมาก็เพราะจีนมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ที่ทำกินก็มีน้อย และประสบภัยธรรมชาติอย่างต่อเนื่องจนเกิดภาวะขาดแคลน ชาวจีนจากแถบนี้จำนวนมากจึงต้องอาศัยเรือสินค้าเดินทางเข้ามาทำมาหากินในเมืองไทยชาวจีนจำนวนมากได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งชาวจีนได้รับพระกรุณาจากพระมหากษัตริย์ไทยเป็นอย่างสูงต่อชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกราก ทำมาหากินในประเทศไทย ทรงให้สิทธิชาวจีนเท่าเทียมกับคนไทยในการประกอบอาชีพ ทั้งการค้าขาย การทำเกษตรกรรม การเดินเรือ ชาวจีนได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ได้รับสิทธิพิเศษในไทยอย่างเสรี ถึงอย่างไร ชาวจีนยังคงรำลึกถึงบรรพบุรุษและยังรักษาประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ (ภัทรกร สุวรรณจินดา, 2560)

การอพยพและย้ายถิ่นฐานของชาวจีน เนื่องจากปัญหาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ ความวุ่นวาย เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้มีชาวจีนเดินทางอพยพ และเหตุจูงใจบางอย่างทำให้ชาวจีนเข้ามาอยู่ในไทย เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ ช่องทางการทำมาหากิน นโยบายทางเศรษฐกิจ ความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการปรับตัวของชาวจีนเพื่อความอยู่รอด

ความเชื่อและประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีน

ลักษณะความเชื่อทางศาสนาของคนจีนในประเทศไทยผสมผสานความเชื่อของพุทธศาสนา การบูชาบรรพบุรุษ ลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อ และการนับถือเทพเจ้า ความเชื่อดั้งเดิมที่คนจีนรับมาจากบรรพบุรุษที่สำคัญ อาทิ ลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า พุทธศาสนamahayan การนับถือเทพเจ้า เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ให้ปฏิบัติไปตามความเชื่อนั้น เพราะเมื่อเราเชื่ออย่างไรรักจะแสดงพฤติกรรม เพื่อตอบสนองต่อความเชื่อนั้น พฤติกรรมเหล่านี้อาจจะสะท้อนให้เห็นได้ในรูปของข้อห้ามข้อปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดจนแนวการดำเนินชีวิตในสังคม เพื่อให้สังคมเกิดความสุข การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องผจญกับภัยธรรมชาติ ทำให้มนุษย์มีความเชื่อว่าอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจลี้ลับบันดาลให้เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น มนุษย์จึงเชื่อว่าอำนาจนั้นเป็นผู้กระทำ ดังนั้นจึงหาวิธีการที่จะได้รับ

ความปลอดภัยโดยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้อำนาจเหล่านั้นปราณี และประกอบพิธีกรรม เพื่อแสดงความกตัญญูเมื่อได้รับประโยชน์จากอำนาจเหล่านั้น

ความเชื่อและพิธีกรรมของคนจีนพบว่า จะมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อดังกล่าวได้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านความปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ได้แก่ ผี วิญญาณ เทวดา เทพเจ้า ฯลฯ เมื่อมนุษย์เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยจากอำนาจเหล่านั้น จึงคิดหาเครื่องยึดเหนี่ยวทางเวทมนตร์คาถา หรือการบวงสรวงบูชาสิ่งต่าง ๆ การขอพรจากเทพเจ้าให้บันดาลความสุข ความสมหวังและความสำเร็จให้คุ้มครองการเดินทาง การทำมาหากิน การค้าขาย และการประกอบอาชีพต่าง ๆ และเมื่อเขาเหล่านั้นได้รับความสุข ความสำเร็จในการขอพรต่าง ๆ ก็จะมีการเซ่นไหว้บวงสรวงบูชาเพื่อขอบคุณ การกระทำดังกล่าวนี้ อาศัยการประกอบพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง และเมื่อมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาต่อเนื่องยาวนานกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีสำหรับครอบครัวยุคหรือกลุ่มคนนั้น ๆ

การมีวัฒนธรรมและความเชื่อที่คล้ายคลึงกันในวัฒนธรรมจีน คนจีนกลุ่มภาษาต่าง ๆ ต่างมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและการนับถือองค์เทพเจ้าหรือเซียนเพื่อเป็นกำลังใจในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตซึ่งเป็นความเชื่อและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือว่าสามารถช่วยให้หลุดพ้นจากความทุกข์ภัยต่าง ๆ ได้ ประกอบกับสภาพปัจจุบันที่มีการปรับตัว เปลี่ยนวิถีชีวิตจากภาคเกษตรกรรมมาเป็นภาคอุตสาหกรรม และการบริการ จึงได้มีการนำความเชื่อและความศรัทธาในเรื่องการบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือในกิจการการค้าขายต่าง ๆ นอกจากนี้ ไม่ว่าคนจีนจะอพยพไปตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่ที่ใดก็ตามก็จะนำเอาอุปนิสัย ประเพณีของตนไปด้วย โดยพยายามที่จะรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนมาบ้างน้อยบ้างตามสภาพไม่ว่าจะอยู่ในประเทศจีน ในชุมชนจีนโพ้นทะเลหรือในฐานะของชาวต่างชาติ ดังนั้นไม่ว่า ชาวจีนจะอพยพไปอยู่ที่ใดก็จะยังคงดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของชาติตนตลอดมา ศิลปวัฒนธรรมและความเป็นจีนจึงกระจายออกไปในทุกท้องถิ่นที่คนจีนอพยพเข้าไปตั้งรกรากอยู่ (สุชาติ แสงทอง, 2560) วัฒนธรรมและประเพณีของจีนมีการสืบทอดมาและถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน ดังนี้

1. เทศกาลตรุษจีน เทศกาลตรุษจีน มีจุดเริ่มต้นในประเทศจีน เมื่อชาวจีนอพยพมายังประเทศไทย ได้นำจารีตประเพณีต่าง ๆ เข้ามาด้วยอันเป็นปกติวิสัยของมนุษย์ทุกกลุ่ม ทุกชาติ ทุกวัฒนธรรม โดยเฉพาะชาวจีนซึ่งได้ชื่อว่ารักษจารีตประเพณีดั้งเดิมของตนได้ดีมากชาติหนึ่งในโลก เนื่องจากประเพณีตรุษจีนมีความสำคัญกว่าเทศกาล ชาวจีนอพยพรุ่นแรก ๆ จึงนำเทศกาลตรุษจีนเข้ามายังดินแดนประเทศไทยด้วย และด้วยเหตุที่ชาวจีนอพยพยุคแรก ๆ นี้ยังมีคติความเชื่อแบบจีนดั้งเดิมก่อนยุคประธานาธิบดีเหมาเจ๋อตงที่ไม่ปฏิเสธศาสนาหรือคำสอนของขงจื๊อ เหลาจื๊อ (เต๋า) จึงทำให้ประเพณีตรุษจีนไม่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตของชาวไทยเพราะมีพื้นฐานพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน

พัฒนาการของเทศกาลตรุษจีนในสังคมไทยจึงดำเนินไปอย่างราบรื่นตามลำดับ โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 3 ที่ทรงมีพระราชนิยมในศิลปะและวัฒนธรรมจีนหลายประการ จึงเกิดปรากฏการณ์ครั้งแรกที่ในพระราชพิธีสิบสองเดือนของราชสำนักไทย มีพระราชกุศลเลี้ยงพระตรุษจีนในรัชกาลนี้ นับเป็นหนึ่งเดียวในพระราชพิธีสิบสองเดือนที่มีได้อิงคติพราหมณ์อย่างพระราชพิธีอื่น ๆ ส่วนประเพณีตรุษจีนในระดับชาวบ้านนั้น มีความสอดคล้องกับพัฒนาการการอพยพของชาวจีนในสังคมของไทย มาตามลำดับจากระลอกคลื่นอพยพหลายต่อหลายครั้งตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวคือในยุคแรก ๆ ของการใช้ชีวิตในดินแดนประเทศไทย ชาวจีนจะปฏิบัติประเพณีของตนอย่างเรียบง่าย ๆ ตามลักษณะครอบครัวไทย-จีน ที่บิดาเป็นเงินมารดา

เป็นไทย ลักษณะวัฒนธรรมจึงโน้มเอียงมาทางไทยมากกว่า ในระยะเวลาต่อมาเมื่อครอบครัวมีลักษณะเป็นจีนแท้ ๆ คือ ทั้งบิดาและมารดาเป็นชาวจีนอพยพรุ่นแรกในประเทศไทยทั้งคู่เทศกาลตรุษจีนจึงรักษาความเป็นจีนที่เข้มข้นขึ้น ครั้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เกิดภาวะสงครามเย็น รัฐบาลไทยภายใต้การบริหารประเทศของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ซึ่งเกรงว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ภายใต้การปกครองของประธานาธิบดีเหมาเจ๋อตง จะแทรกซึมเข้ามาสู่ประเทศไทยตามทฤษฎีโดมิโน ครอบครัวจีนในไทยขณะนั้นย่อมต้องระมัดระวังตัวที่จะไม่ทำพิธีกรรมต่าง ๆ อันจะทำให้ความเป็นจีนของตนดูโดดเด่นจนเป็นที่เพ่งเล็งของทางการไทย ในภาพรวมประเพณีตรุษจีนในยุคนี้จึงจัดกันอย่างไม่อีกทึกนัก ต่อมาเมื่อรัฐบาลไทยภายใต้การนำของพลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เดินทางไปรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อ พ.ศ. 2518 บรรยากาศตรุษจีนในไทยจะเริ่มคึกคักขึ้น โดยเฉพาะช่วงก่อนวันตรุษจีนจะมีการซื้อขายเครื่องเซ่นไหว้หรือสิ่งของต่าง ๆ กันอย่างคึกคัก ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจไม่น้อย เห็นได้จากหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีโฆษณาสินค้าต้อนรับเทศกาลตรุษจีนในห้างสรรพสินค้าใหญ่ ๆ กิจกรรมหลัก ๆ ยังอยู่ที่การเซ่นไหว้และการเฉลิมฉลองภายในครอบครัวเครือญาติ แต่การที่ชาวจีนมีคตินิยมต้องหยุดหน้าที่การงานหลังวันตรุษจีนหรือวันขึ้นปีใหม่เป็นระยะเวลานาน ๆ ทำให้ย่านตลาด ย่านชุมชนต่าง ๆ ไม่มีการซื้อขายในระดับชุมชน ยกเว้นตามห้างสรรพสินค้าซึ่งช่วงเวลานั้นก็มีอยู่ไม่มากนักในกรุงเทพฯ บรรยากาศโดยรวมจึงค่อนข้างเงียบ (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย และฤทธิชัย เตชะมัทธนันท์, 2556)

อาจกล่าวได้ว่า ตรุษจีน หรือวันขึ้นปีใหม่ของชาวจีน ตรงกับวันที่ 1 เดือน 1 ตามจันทรคติทุกปี กิจกรรมช่วงตรุษจีนจะทำต่อเนื่องมาจากช่วงสิ้นปี เริ่มจากชาวจีนจะปิดกวาดหยากไย่ ทำความสะอาด ล้างบ้านครั้งใหญ่ บางบ้านอาจมีการทาสีบ้านใหม่ ช่วงตรุษจีนมีวันสำคัญ 3 วัน ได้แก่ วันจ่าย วันไหว้ และวันเที่ยว

1) วันจ่าย ชาวจีนจะออกจากบ้านไปจับจ่ายซื้อข้าวของตามท้องตลาด ซุปเปอร์มาเก็ต เพื่อที่จะใช้ไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ ของที่ซื้อจะมีทั้งของคาว เช่น หมู เป็ด ไก่ รวมทั้งผลไม้ โดยเฉพาะส้ม ซึ่งถือเป็นผลไม้มงคลของชาวจีน และที่ขาดไม่ได้ในเทศกาลตรุษจีน คือ ขนมเทียนและขนมเซ่ง จำนวนมากน้อยขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละครอบครัว

2) วันไหว้ การไหว้ในเทศกาลตรุษจีน จะเริ่มตั้งแต่เช้าหรือเช้ามืด ชาวจีนจะเตรียมของไหว้เป็นชุด ๆ ประกอบด้วย ซาแซ หรือ โหงวแซ (เนื้อสัตว์ของไหว้ 3 หรือ 5 อย่าง) เช่น เป็ด ไก่ หมู กุ้ง ปลา หรือปลาหมึกแห้ง ผลไม้ 3 หรือ 5 อย่าง ชาวจีนเรียกว่าซา гэ๊ว และ โหงว гэ๊ว น้ำชา เหล้า เป็นต้น นอกจากนั้นก็มีกระดาษเงิน กระดาษทอง เงินที่ทำจากกระดาษ (อิมก้งจั่วอี้) ส่งให้บรรพบุรุษนำไปใช้ในปรโลก

การไหว้วันตรุษจีน แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงเช้า ไหว้เจ้า ประกอบด้วย เทพเจ้าภายในบ้าน เจ้าที่ (ตี่จูเอี้ย) ช่วงสาย ไหว้บรรพบุรุษ การไหว้บรรพบุรุษจะมีลูกหลาน ญาติพี่น้องที่แยกย้ายครอบครัวหรืออาศัยอยู่ต่างถิ่นเดินทางมาร่วมพิธีไหว้กันโดยพร้อมเพรียง ช่วงบ่าย ตามธรรมเนียม ชาวจีนจะมีการไหว้ผีไร้ญาติ (ฮอเฮียตี้) ที่เร่ร่อนหรือผ่านไปผ่านมาขณะทำพิธีไหว้ ให้มารับของไหว้ และรับประทานของเซ่นที่เตรียมไว้ โดยทั่วไปของไหว้จะมีของคาว ของหวาน ขนมเทียน ขนมเซ่ง และผลไม้ เช่นเดียวกับไหว้เจ้าและไหว้บรรพบุรุษ

3) วันเที่ยว วันนี้ทุกบ้านจะสอนให้ลูกหลานพูดแต่สิ่งดี ๆ เป็นมงคล ไม่คำทอ หรือพูดหยาบคาย ใส่เสื้อผ้าใหม่ หรือเสื้อผ้าสีสันสดใส โดยเฉพาะสีแดง ชีวิตจะได้สดใส งดการใส่สีดำ สีขาว เพราะเป็นสีของการไว้ทุกข์เด็ก ๆ จะอวยพรปีใหม่แก่ผู้อาวุโสและญาติผู้ใหญ่ ที่พูดกันทั่วไปในกลุ่มชาวจีน ได้แก่ ซิงเจียยู่ฮี้ ซิงนีฮวดไซ้ หมายความว่า ปีใหม่ ขอให้โชคดี ส่วนผู้ใหญ่ก็จะตอบกลับว่า ตั่ง ๆ ยู่ฮี้ แปลว่า ขอให้สมปรารถนา และให้โชคดีเช่นกัน ในวันนี้บางบ้านจะเตรียมตัวออกท่องเที่ยว อาจเป็นการไหว้เจ้าตามศาลเจ้า ไหว้พระ วัดใกล้บ้าน หรือท่องเที่ยวต่างจังหวัด หรือต่างประเทศ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับฐานะของแต่ละครอบครัว (ถาวร สิกขโกศล, 2557)

2. เทศกาลสารทจีน สารทจีนเป็นเทศกาลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเซ่นไหว้วิญญาณ หรือผีเป็นหลัก โดยชาวจีนเชื่อกันมาแต่โบราณว่า คนตายแล้วเป็นผี เมื่อมีการเซ่นไหว้บูชา วิญญาณเหล่านั้นจะช่วยส่งให้ครอบครัวเป็นสุข หากไม่มีการเซ่นไหว้เลย วิญญาณก็จะก่อความวุ่นวายเกิดเหตุและภัยต่าง ๆ แต่วิญญาณของบรรพบุรุษนั้นชาวจีนเชื่อว่าไม่ใช่ผีธรรมดา เพราะสามารถปกป้องคุ้มครองบุตรหลาน ให้ครอบครัวเจริญรุ่งเรืองและพบแต่สิ่งดี ๆ ในชีวิตทำธุรกิจใดก็เจริญรุ่งเรือง ปีหนึ่งจึงจัดการเซ่นไหว้บรรพบุรุษหลาย ๆ ครั้ง ตามเวลาต่าง ๆ โดยเฉพาะในเดือน 7 ถือได้ว่าเป็นเดือนที่มีความสำคัญที่สุดของชาวจีน เพราะเป็นเดือนที่อยู่ในช่วงกลางปี ตรงกับช่วงเวลาการเก็บเกี่ยว ทุกครัวเรือนจะต้องนำผลผลิตใหม่ที่เก็บจากในสวนในนามาเป็นเครื่องเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ เพื่อบอกกล่าวบรรพบุรุษให้รับรู้เรื่องที่บุตรหลานเหนื่อยยาก และได้ผลตอบแทนอย่างอุดมสมบูรณ์ และถือโอกาสตอบแทนบุญคุณบรรพบุรุษที่ช่วยปกป้องคุ้มครองให้บุตรหลานได้ผลเก็บเกี่ยวอุดมสมบูรณ์ พร้อมกันนั้นก็ขอให้ปีที่จะมาถึงเป็นปีแห่งโชคกลางเช่นกัน การอยู่ดีกินดีย่อมเป็นที่ต้องการของผู้คนทุกกลุ่มชน (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2550)

สำหรับการปฏิบัติในประเพณีสารทจีน กล่าวได้ว่า สารทจีน เป็นเทศกาลกลางปี จัดให้มีขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 7 ตามปฏิทินทางจันทรคติของจีน การไหว้ในประเพณีสารทจีนจะพิเศษกว่าการ ไหว้ในประเพณีอื่น ๆ กล่าวคือ มีการไหว้ขนมเซ่ง ขนมหูเทียน และนอกจากไหว้เจ้าที่และบรรพบุรุษแล้ว ยังมีการไหว้วิญญาณที่ไม่มีญาติด้วย บางคนก็ถือโอกาสนี้ไหว้ต้นตระกูลจีนหรือชาวจีนที่เข้ามาเมืองไทยรุ่นแรก ๆ ซึ่งเสียชีวิตแล้วและไม่มีลูกหลานสืบสกุล ทำให้ไม่มีคนมาไหว้บูชา (จัดอยู่ในประเภทผีไม่มีญาติ ดังนั้นในประเพณีสารทจีนบางบ้านจะจัดให้มีอาหารประกอบพิธี 3 ชุด คือ ไหว้เจ้าที่ชุดหนึ่ง ไหว้บรรพบุรุษชุดหนึ่ง และไหว้ต้นตระกูลจีนอีกชุดหนึ่ง ของเซ่นไหว้ในประเพณีนี้มีอาหารคาว ขนมเซ่ง ขนมหูเทียน ผลไม้ กระดาษเงินกระดาษทอง เป็นต้น (วันทิพย์ สิ้นสูงสุด, 2536)

3. เทศกาลเซ่งเม้ง ประเพณีเซ่งเม้งเป็นการไหว้หลุมฝังศพของบรรพบุรุษ หรือที่ชาวจีนเรียกกันว่า “ฮวงซุ้ย” นิยมจัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคมของทุกปี ในอดีตเมื่อถึงวันไหว้ ลูกหลานที่อยู่ห่างไกล จะเดินทางกลับมาเพื่อประกอบพิธีไหว้ร่วมกับญาติพี่น้องของตน ในวันไหว้มีการจัดเตรียมอาหาร และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือประเพณีเซ่งเม้งได้ให้คุณค่าต่อสังคม

เซ่งเม้งเป็นพิธีกรรมเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ อันเป็นไปตามแนวคิดขงจื๊อที่เน้นความกตัญญูเป็นสำคัญเป็นพิธีกรรมในระดับครอบครัวและเครือญาติที่นับถือกันในอดีตขั้นตอนการไหว้แสดงถึงการยึดถือระบอบอาวุโส เป็นการให้ฝ่ายหญิงเป็นผู้จัดเตรียมของเซ่นไหว้โดยที่ฝ่ายชายไม่ต้องเข้ามาช่วย เพื่อจะได้ถ่ายทอดและสอนเรื่องพิธีกรรมให้กับลูกหลานแต่กระนั้นก็เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมก็ได้ ทำให้แนวคิดนี้ถดถอย สะท้อนถึงประเพณีซึ่งมีมายาวนานได้รับผลกระทบใหญ่เป็นเมืองที่มีความ

เจริญเติบโตสูง เกิดการขยายตัวทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ลูกหลานชาวจีนในปัจจุบันถูกสร้างขึ้นจากระบบการศึกษาแผนใหม่ที่ควบคุมโดยภาครัฐ (ถาวร สิกขโกศล, 2557) บทบาทและความเชื่อของเซ็งเม้งชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวจีนแต้จิ๋ว มีผลกระทบต่อทางด้านจิตใจและจิตนิสัยของผู้ปฏิบัติพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง แต่สังคมสิ่งแวดล้อมและภูมิอากาศทำให้วัฒนธรรมของชาวจีนแต้จิ๋วที่อยู่ในประเทศไทยเปลี่ยนไป แม้จะทำให้วัฒนธรรมของชาวจีนแต้จิ๋ว และจีนมีความแตกต่างกัน แต่ก็ยังคงความเหมือนไว้หลายด้าน การเซ่นไหว้ช่วงเวลาเดียวกัน วันที่ 4 เมษายนของทุกปีเป็นหลัก รวมถึงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน เพราะว่าชาวแต้จิ๋วเชื่อว่าการทำพิธีกรรมที่สุสานต้องก่อนหรือหลัง 3 วัน ถือว่าวิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับจะสามารถรับของเซ่นไหว้ได้ทั้งหมด อีกอย่างการพูดภาษาจีนแต้จิ๋วเดียวกัน อาจเป็นไปได้ว่าชุมชนชาวจีนส่วนมากเป็นชาวจีนแต้จิ๋วจึงใช้ภาษาจีนแต้จิ๋วเป็นภาษากลาง ฉะนั้นภาษาจีนกลุ่มอื่น เช่น ภาษาจีนแคะ ภาษาจีนไหหลำ อาจจะนำไปใช้สื่อสารกัน เป็นการเฉพาะในครอบครัวหรือญาติสนิทเท่านั้น ทำให้เห็นถึงการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของภาษาจีนแต้จิ๋วที่สอดแทรกเข้าไปมีบทบาทต่อภาษาจีนกลุ่มอื่น ๆ และยังรวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมของชาวจีนแต้จิ๋วต่อบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนแต้จิ๋วอีกด้วย การประกอบพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งไทยและจีนต่างกัน เช่น อาหารที่ประกอบเซ่นไหว้ ไก่ต้ม หมูต้มและเส้นบะหมี่สด สับปะรด เตเหี้ยว เป็นต้น (Lan YanDan, 2560)

4. เทศกาลไหว้พระจันทร์ เป็นวันที่พระจันทร์ส่องแสงงดงามที่สุด และเต็มดวงที่สุด ชาวจีนจึงให้พระจันทร์เป็นสัญลักษณ์ของความสวยงาม เป็นสื่อกลางของการคิดถึงซึ่งกันและกัน เมื่อคนในครอบครัวจากบ้านเกิดไปไกลคิดถึงครอบครัว ก็ให้แหม่มมองดวงจันทร์ส่งความรู้สึกที่ดี ส่งความคิดถึงไปสู่ครอบครัว และคนที่รักผ่านดวงจันทร์ นอกจากนี้ ชาวจีนยังถือว่า วันไหว้พระจันทร์ เป็นวันที่คนในครอบครัวจะได้แสดงความสามัคคีกัน และได้ชมดวงจันทร์พร้อมหน้ากัน ซึ่งชาวจีนได้นิยาม วันไหว้พระจันทร์ ว่า “วันแห่งการอยู่พร้อมหน้าของครอบครัว” ในขณะที่บางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เทศกาลไหว้พระจันทร์ เกิดขึ้นในราวปี พ.ศ. 1911 ในช่วงมองโกลยึดครองจีนชนมเค็กที่ทำการก่อกบฏเพื่อชุกซ่อนข้อความลับของพวกกบฏ ที่มีถึงประชาชนทั่วทั้งประเทศให้มาชุมนุมกันครั้งใหญ่ในเดือน 10 นี้ ทหารมองโกลไม่ได้รับแจ้งถึงจุดประสงค์ของพวกกบฏ เพราะคิดว่าชนมเค็กเหล่านั้นเป็นการทำตามประเพณีดั้งเดิมของชาวจีน ด้วยเหตุนี้ในคืนนั้นเอง ทหารมองโกลจึงถูกรบราบเสียราบคาบ หลังจากที่เราขงซีหมิงคือราชวงศ์หมิงได้ถูกจัดตั้งขึ้นแล้ว วันไหว้พระจันทร์ จึงถือปฏิบัติกันมาจนถึงทุกวันนี้

ก่อนหน้านี้ วันไหว้พระจันทร์ ชาวจีนที่เป็นผู้ชายจะไม่นิยมไหว้พระจันทร์ เนื่องจากชาวจีนเชื่อว่าพระจันทร์ถือเป็นหยินซึ่งเป็นธาตุของผู้หญิง ผู้ชายถือเป็นหยาง ดังนั้น จึงให้แต่ผู้หญิงเป็นคนไหว้เท่านั้น แต่ปัจจุบันชาวจีนทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ก็สามารถไหว้พระจันทร์ได้เช่นกัน การไหว้พระจันทร์ จะเริ่มต้นตอนหัวค่ำซึ่งดวงจันทร์เริ่มปรากฏบนท้องฟ้า และถึงแม้ปีไหนหรือสถานที่แห่งใดมองไม่เห็นพระจันทร์ แต่การไหว้พระจันทร์ของชาวจีน ก็จะต้องมีการไหว้พระจันทร์ในคำคตินั้นเหมือนเดิม พิธีดำเนินไปจนถึงประมาณ 4-5 ทุ่ม หลังเสร็จพิธีทุกคนในครอบครัวจะตั้งวงแบ่งกันกินขนมไหว้พระจันทร์ โดยขนมต้องนำมาหั่นแบ่งให้เท่ากับจำนวนคนในครอบครัว ห้ามเกินหรือขาด และแต่ละชิ้นต้องมีขนาดที่เท่ากัน ขนมไหว้พระจันทร์จึงเป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคี ความกลมเกลียวคนในครอบครัว ดังนั้น รูปลักษณะของขนมไหว้พระจันทร์ จะต้องทำเป็นก้อนวงกลมเท่านั้น ทั้งนี้ แม้วันไหว้พระจันทร์จะเป็นเทศกาลของชาวจีน

แต่ปัจจุบันก็มีคนไทยจำนวนไม่น้อยที่ร่วมทำพิธีไหว้พระจันทร์ด้วย เพื่อความเป็นสิริมงคลตามความเชื่อดังนั้นหากปีนี้นับวันไหนมีความตั้งใจจะไหว้ขอพรจากพระจันทร์อยู่ละก็ต้องเตรียมของไหว้พระจันทร์ต่าง ๆ ให้พร้อม (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2567)

5. เทศกาลกินเจ การกินเจเป็นวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนที่สืบทอดกันมาช้านาน ปัจจุบันการกินเจไม่เพียงเป็นที่นิยมในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น แต่ยังแพร่หลายในกลุ่มชาวไทยทุกเชื้อสาย เนื่องจากถือว่าการรักษาสุขภาพและการทำบุญด้วยการงดบริโภคเนื้อสัตว์ การกินเจหมายถึงการงดกินอาหารสดและคาวต่าง ๆ โดยรับประทานเฉพาะอาหารที่ปราศจากไข่และเนื้อสัตว์ทุกชนิด เน้นผักและผลไม้ รวมถึงงดเว้นการกระทำใด ๆ ที่เป็นการเบียดเบียนและสร้างความเดือดร้อนให้แก่สัตว์ทั้งปวง ซึ่งหมายถึงการไม่เอาชีวิตสัตว์มาต่อเติมชีวิตของเราและไม่เอาเลือดของสัตว์มาเป็นเนื้อของเรา อาหารเจที่ปรุงขึ้นมาต้องทำจากพืชธรรมชาติล้วน ๆ ไม่มีเนื้อสัตว์ปะปน และที่สำคัญต้องไม่ปรุงด้วยผักฉุนทั้ง 5 ได้แก่ กระเทียม กุยฉ่าย ใบยาสูบ หัวหอม และหลักเกียว (กระเทียมโทนของจีน ซึ่งมีลักษณะคล้ายหัวกระเทียมแต่มีขนาดเล็กและยาวกว่า) คนกินเจไม่เพียงงดกินเนื้อสัตว์ แต่ต้องดำรงอยู่ในศีลธรรมอันดีงามด้วย ซึ่งตามคตินิยามการห้ามรับประทานเนื้อสัตว์และผักเหล่านี้ถูกบัญญัติเป็นศีลโพธิสัตว์ ผู้ล่วงละเมิดย่อมต้องลหุกาบัติ เหตุที่บัญญัติห้ามเนื่องจากเห็นว่า การรับประทานอาหารที่ประกอบด้วยเลือดเนื้อของสัตว์เป็นการทำลายเมล็ดพันธุ์แห่งเมตตาธรรม อีกทั้งยังส่งเสริมการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตทางอ้อม ส่วนผักที่มีกลิ่นฉุนทั้ง 5 ชนิด ก็กระตุ้นกำหนดราคะ ทำลายสุขภาพ เป็นอุปสรรคแก่การเจริญสมาธิ อันเป็นเครื่องบั่นทอนการครองตนอย่างพระโพธิสัตว์ตามคตินิยาม (ธนส์ สุวัฒนมหาตม์, 2551)

เทศกาลกินเจเริ่มหลังวันไหว้พระจันทร์ประมาณ 15 วัน ตามปฏิทินจีน ตรงกับเดือน 9 เริ่มต้นในวันแรม 15 ค่ำเดือน 8 จีนและสิ้นสุดในวันขึ้น 9 ค่ำเดือน 9 จีน รวมเป็นจำนวน 9 วัน (บางแห่งจะนับรวมวันขึ้น 10 ค่ำเดือน 9 จีนซึ่งเป็นวันส่งเจ้าด้วย แต่จะนับเพียงการกินเจแค่มื้อเช้าในวันที่สิบเท่านั้น) ที่มาของเทศกาลกินเจ ที่ปรากฏในพระสูตรชื่อว่า ปีกเต้าโก้วฮุกเซียวจเี่ยงลิวเมี่ยวเกง ฝ้ายมหายานมีอยู่ว่า ณ กาลครั้งหนึ่งเมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับ ณ รัตนสถานสุขาวดีท่ามกลางมหาสันนิบาตของเหล่าโพธิสัตว์ ท้าวมหาพรหม เทพเจ้า ท้าวสักกะ นาค ยักษ์คนธรรพ์และกนิษฐทั้งมวลซึ่งได้พากันมาเฝ้าพระพุทธเจ้า ได้สังเกตเห็นความสว่างไสวแห่งดาวเคราะห์ทั้ง 7 จึงได้ทูลถามว่า เพราะเหตุใดดาวพระเคราะห์ทั้ง 7 รุ่งเรือง สว่างไสว พร่างพร้อมด้วยยศอำนาจในเทวโลก พระพุทธเจ้าตอบว่า อันดาวพระเคราะห์ทั้ง 7 และ 2 พระโพธิสัตว์ ซึ่งรวมเป็นดาวพระเคราะห์ 9 ได้ตั้งปณิธานว่า จักโปรดสัตว์โลกให้พ้นทุกข์จึงได้อวตารมาเป็นเทพเจ้า 9 องค์ เทพเจ้าทั้ง 9 องค์นี้ ได้ทรงบริหารธาตุทั้ง 5 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม และธาตุทอง ซึ่งหมายถึงว่า ทุกสรรพสิ่งอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของเทพเจ้าทั้ง 9 องค์ ทั้งเก้าองค์ผลัดเปลี่ยนมาตรวจตราดูโลกตลอดเวลา พบบุคคลใดประพฤติดุกรรมดีก็จะประทานความสมบูรณ์พูนสุขให้ หากผู้ใดกระทำการอันเป็นอกุศลก็จะลงโทษ เพราะเหตุที่เทพเจ้าทั้งเก้าต่างก็มีคุณต่อมวลมนุษย์และสรรพสิ่งอย่างอนเอนอนันต์เพราะได้ทำหน้าที่หมุนเวียนธาตุทั้ง 4 ดลบันดาลความสมบูรณ์พูนสุขให้ด้วยเมตตาธรรม ดังนั้นเมื่อถึงเดือน 9 พุทธศาสนิกชนจึงต้องถือศีล กินเจ ในเก้าวันแรก เพื่อบูชาผู้มีคุณ และเพื่อขอความสุขความเจริญให้บังเกิดแก่ตนและชาวโลกสืบต่อไป (ธีรยุทธ สุนทรา, 2540)

ปัจจุบันเทศกาลกินเจหลายพื้นที่จัดงานอย่างใหญ่โต เพื่อหวังเป็นงานสำหรับดึงดูดนักท่องเที่ยว อย่างเช่นการกินเจที่ภูเก็ต ตรัง และหาดใหญ่ จนประเพณีดั้งเดิมบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงหรือเลือนหายไป

จากเดิม เพราะการกินเจในปัจจุบันนั้นนิยมทำกันเพื่อกระแสมานิยม เช่นในกลุ่มวัยรุ่นที่นิยมกินเจเพื่อให้เข้ากับกระแสนิยมแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามหลักประเพณีอย่างถูกต้อง (สายชล แก้วบริสุทธิ์, 2556)

อิทธิพลของวัฒนธรรมจีนต่อวิถีชีวิต

ในบรรดาดินแดนโพ้นทะเลที่ชาวจีนอพยพไปตั้งรกรากนั้น ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์หรือดินแดนที่ชาวจีนเรียกกันว่า “หนานหยาง” เป็นอาณาบริเวณที่ชาวจีนโพ้นทะเลอยู่อาศัยมากที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ และภูมิภาคแถบนี้ชาวจีนโพ้นทะเลได้เป็นชนกลุ่มน้อยที่สำคัญของหลายประเทศ เช่น มาเลเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย แม้ว่าชาวจีนที่อาศัยอยู่ในดินแดนโพ้นทะเลจะมีเอกลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นจีนร่วมกัน อาทิ การใช้ภาษา อาหารจีนที่บริโภค ความเชื่อตามแนวลัทธิ การไหว้เจ้า การกราบไหว้บรรพบุรุษ รวมทั้งประเพณีจีนต่าง ๆ จนกระทั่งสามารถสร้างชุมชนของชาวจีนในดินแดนนั้น ๆ ได้ แต่ทว่าวิถีชีวิตและชะตากรรมของชาวจีนโพ้นทะเลที่ตั้งรกรากในแต่ละดินแดนก็แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ภายใต้เงื่อนไขสภาพแวดล้อมทางการเมืองของแต่ละประเทศและความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองแต่ละยุคสมัย โดยชาวจีนอพยพต้องยอมรับเงื่อนไขและการกระทำโดยรัฐผู้ครอบครองหรือเป็นเจ้าของดินแดนโพ้นทะเลนั้น ๆ ซึ่งแต่ละรัฐก็มีนโยบายต่อชาวจีนในลักษณะต่างกันไป ทางด้านวัฒนธรรมอิทธิพลของประเพณีและวัฒนธรรมแบบจีนก็ได้เข้ามามีบทบาทครอบงำวิถีคิดและวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้วยังมีการยืมภาษาจีนใช้พูดจาสื่อสารกันเป็นจำนวนมากอิทธิพลของวัฒนธรรมจีน ยังสะท้อนออกมาให้เห็นถึงพิธีกรรมตลอดจนประเพณีต่าง ๆ ที่ผู้คนได้ยึดถือและปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลกินเจที่ชาวจีนจะงดกินเนื้อสัตว์ต่าง ๆ เทศกาลเซ็งเม้งที่ไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับ เทศกาลตรุษจีนที่เซ่นไหว้เจ้า รวมถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจีนนับถือหรือบรรพบุรุษ รวมถึงการเซ่นไหว้แม่ย่านางรถยนต์ที่ขับขี่ หรือเรือประมงที่เป็นเครื่องมือหากิน ฯลฯ นอกจากนี้ ศาลเจ้าและวัดจีนในประเทศไทยยังเป็นแหล่งรวมความรู้ทั้งในศาสตร์และศิลป์ของคนจีน มีบทบาทในทางจิตวิญญาณแก่ชาวจีนมาจวบจนปัจจุบัน สำหรับวัฒนธรรมในด้านอาหารที่คนไทยแต่เดิมมักบริโภคผักสดเพื่อแก้ลมกับน้ำพริกเท่านั้น แต่เมื่อคนจีนนำวัฒนธรรมด้านการบริโภคผักสด จึงทำให้เกิดอาหารประเภทผัดผัก ต้มจืดขึ้น ซึ่งเป็นอาหารที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย เช่น ก๋วยเตี๋ยว ขนมจ้าง (บ๊ะจ่าง) กระเพาะปลา ซึ่งเป็นอาหารจีนแต่จีว ข้าวมันไก่ของคนไหหลำ ลูกชิ้นของจีนฮกเกี้ยน อาหารเหล่านี้ได้รับการยอมรับจากคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน โดยภายหลังกลืนกลืนจนเป็นอาหารชนิดหนึ่งของไทย

ทุกวันนี้ ชาวจีนไม่ใช่เป็นเพียงชนกลุ่มใหญ่เท่านั้น แต่ยังเป็นชนชาติที่มีเอกลักษณ์และอารยธรรมที่ยาวนานหลายพันปี เป็นแหล่งกำเนิดเทศกาลสำคัญมากมาย เทศกาลต่าง ๆ ของชาวจีนก็คงเช่นเดียวกับเทศกาลทั่วไปของคนทุกชาติทุกภาษา คือประกอบด้วย ตำนาน เรื่องเล่าความเป็นมาของเทศกาลชาวจีนให้มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันแบบหยินหยาง การใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน ยังให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการใช้ชีวิตร่วมกันของครอบครัว จะเห็นได้ว่าลูกชายเมื่อแต่งงานแล้วจะนำภรรยามาอยู่ร่วมกันในครอบครัว ไม่ว่าในครอบครัวนั้นจะมีลูกชายมากหรือน้อยเมื่อแต่งงานก็จะนำภรรยามาอยู่ร่วมกันในบ้านทุกคน หากพิจารณาจากลักษณะกิจกรรมของเทศกาลสำคัญของชาวจีน จะมีความหมายนัยถึงการประสานความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวหรือการเสริมสร้างความอบอุ่น ความผูกพันของสมาชิกเป็นสำคัญ โดยการสร้างความผูกพันของสมาชิกในครอบครัวที่ปรากฏจากกิจกรรมแต่ละเทศกาล รวมถึง

การเชื่อมโยงความคิดเรื่องการให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่หรือที่ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้นการสร้างความผูกพันในลักษณะนี้ การที่ชาวจีนได้อพยพถิ่นฐานมาอาศัยในประเทศไทย ต้องการที่จะได้รับการคุ้มครองจากเทพเจ้าที่จะดลบันดาลให้พวกเขามีชีวิตอย่างมีความสุข สงบสุขในต่างแดน คนจีนเหล่านั้นจึงได้สร้างวัดและศาลเจ้าจีนขึ้นมาให้เหมือนกับที่มีในบ้านเกิด เนื่องจากชาวจีนที่อพยพมาในช่วงต้น ๆ ส่วนใหญ่เป็นชาวนาที่ยากจนและมีความรู้ต่ำ จึงไม่ทราบว่าจะอะไรเป็นศาสนาดั้งเดิมของตน ดังนั้น ไม่ว่าพุทธศาสนา ศาสนาเต๋า หรือศาสนาอื่นใด หากพบเห็นก็จะกราบไหว้โดยคิดว่าการไหว้ย่อมดีกว่าการไม่ไหว้ พวกเขาไหว้เทพเจ้าต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยของร่างกายและทรัพย์สิน เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจและรู้สึกถึงความปลอดภัย ศาลเจ้าจีนจึงสร้างขึ้นด้วยความสัมพันธ์ของท้องถิ่นซึ่งมักใช้สมาคมท้องถิ่นเดียวกันนั้นเป็นตัวกลางในการสร้าง ศาลเจ้าจึงมีลักษณะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างเด่นชัดบางศาลเจ้ายังใช้เป็นสถานที่ตั้งของสมาคมท้องถิ่นเดียวกันเพื่อความผูกสัมพันธ์ทางสังคม (ประสิทธิ์ เงินชัย, 2557)

บทสรุป

วัฒนธรรมและประเพณีจีนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมไทย โดยชาวจีนที่อพยพเข้ามาในอดีตมักจะตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ชาวจีนเป็นชนชาติที่มีเอกลักษณ์และอารยธรรมอันยาวนาน ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของเทศกาลสำคัญมากมาย เทศกาลเหล่านี้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างมาก จนสามารถสร้างชุมชนของชาวจีนในย่านต่าง ๆ ซึ่งได้นำเอาประเพณีของตนมาด้วย โดยยังคงดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของชาติตน ชาวจีนจำนวนมากได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่ออดีตมาจนถึงปัจจุบัน ล้วนประกอบอาชีพทำมาหากินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งการค้าขายและเกษตรกรรม วัฒนธรรมประเพณีของชาวจีนได้แสดงออกผ่านเทศกาลต่าง ๆ อาทิเช่น เทศกาลตรุษจีน ซึ่งเป็นการเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ตามปฏิทินจันทรคติ เทศกาลสารทจีน เทศกาลเซ็งเม้ง ซึ่งเป็นการเซ่นไหว้วิญญาณของบรรพบุรุษ เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญู เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลที่เฉลิมฉลองการเก็บเกี่ยวผลผลิตในฤดูใบไม้ร่วง และเทศกาลกินเจ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหมู่ชาวไทยทุกเชื้อสายวัฒนธรรมจีนได้หลอมรวมเข้ากับสังคมไทยอย่างลึกซึ้ง โดยเทศกาลต่าง ๆ ของชาวจีนได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย และมีแพร่หลายในหมู่คนไทยทุกเชื้อชาติ

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา เหลียวตระกูล. (2559). การสืบทอดอัตลักษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนที่สะท้อนผ่านประเพณีตรุษจีน ในรอบหนึ่งศตวรรษ. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*, 12 (3), 11-38.
- ถาวร ลิกขโกศล. (2557). *เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้*. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- ธนส์ สิววัฒนมหาตม์. (2551). *เทศกาลกินเจในเดือนเก้าและปีตุมาตานั้นคุณทฤกตเวทิตาสูตร*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ไทยธิเบต.
- ธีรยุทธ สุนทรา. (2540). *พุทธศาสนมหายานในประเทศไทย จีนิกาย และอนันมิกาย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ เงินชัย. (2558). การดำรงอยู่และบทบาทของวัฒนธรรมจีนในภาคตะวันออก. *วารสารการเมืองการบริหาร และกฎหมาย*, 6 (2), 101-114
- ปิยนดา บุนนาค และคณะ. (2549). *สำเพ็ง : ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ*. กรุงเทพมหานคร : เลคแอนด์ฟาวด์เท่น พรินติ้ง.

- พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2550). งานสารททึงกระจาดของชาวจีน วันฉลองการเก็บเกี่ยวหรือวันปล่อยผี. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 27 (1), 64-81.
- ภัทรกร สุวรรณจินดา. (2560). การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน : กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์. (2550). เอกสารการสอนชุดวิชา อารยธรรมมนุษย์ หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สายชล แก้วบริสุทธิ์. (2556). เทศกาลกินเจพื้นที่ประดิษฐ์เพื่อการท่องเที่ยว (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2558). บทความออนไลน์ เรื่อง วันไหว้พระจันทร์. สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2566. จาก <https://shorturl.asia/RmjUr>
- สุชาติ แสงทอง. (2557). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2556 โครงการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนคนต้นน้ำเจ้าพระยาสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย และฤทธิชัย เตชะมัทธนันท์. (2557). เทศกาลตรุษจีนเยาวราช : ภูมิหลังและพัฒนาการ (รายงานวิจัย). สำนักพัฒนาวิชาการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- Lan, Yandan. (2560). เทศกาลเซ็งเม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- Xu Weijie. (2555). ภาพสะท้อนการก่อร่างตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยจากนวนิยายไทย (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.